

БІОЕКОНОМІКА ЯК КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

©2023 ВОСТРЯКОВА В. І.

УДК 330.3:338+502/504
JEL: O13; P42; Q5; Q56

Вострякова В. І. Біоекономіка як комплексна система забезпечення сталого розвитку країни

Біоекономіка – комплексна економічна система, функціонування якої приводить до виникнення ефекту синергії за рахунок ефективного поєднання природних ресурсів та технологій разом із ринковими, суспільними та політичними складовими. У біоекономічній системі між традиційними галузями промисловості, заснованими на використанні викопних природних ресурсів, і сучасними, які раніше не перетиналися, формуються установлені зв'язки. Як наслідок, одна галузь використовує як сировину побічні продукти іншої, таким чином формуючи замкнений цикл виробництва. Метою статті є розробка авторського бачення концептуальних основ для обґрунтування сталості біоекономічної системи із урахуванням її специфічних характеристик, сучасних викликів і потенціалу країни. У статті розкрито особливості трансформацій соціально-економічних систем у комплексну адаптивну біоекономічну систему в динамічній перспективі. Комплексність і складність управління трансформацією полягає у взаємозв'язку та взаємодії елементів системи, а також між самою системою та її середовищем. Проведено теоретичний аналіз еволюції поняття «біоекономіка» та визначено її основні властивості. Обґрунтовано трактування біоекономіки як складної адаптивної системи, яка забезпечує досягнення цілей сталого розвитку. На основі емпіричних даних Державної служби статистики України та Європейської Комісії визначено потенційні галузі біоекономічного сектора України, проведено аналіз динаміки внеску потенційних галузей економіки України в національну економіку за основними показниками: генерування доданої вартості та створення робочих місць. На основі проведеного теоретичного та аналітичного дослідження доведено, що біоекономіка, як комплексна система, що поєднує кілька галузей економіки, може адаптуватися до змін, що відбуваються в навколишньому середовищі.

Ключові слова: концепція, біоекономічна трансформація, додана вартість, сталий розвиток, система.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 36.

Вострякова Вікторія Іванівна – кандидат економічних наук, докторант кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет (Хмельницьке шосе, 95, Вінниця, 21021, Україна)

E-mail: vikszstaydukh@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4161-7483>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/L-8148-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57331123700>

UDC 330.3:338+502/504
JEL: O13; P42; Q5; Q56

Vostriakova V. I. Bioeconomy as a Complex System of Ensuring the Country's Sustainable Development

Bioeconomy is a complex economic system, the functioning of which leads to the emergence of a synergy effect due to the effective combination of natural resources and technologies along with the market-based, social, and political components. In a bioeconomic system, established links are formed between traditional industries based on the use of fossil natural resources and modern ones that have not previously intersected. As a result, one industry uses by-products of another industry as raw materials, thus forming a closed production cycle. The purpose of the article is to develop an author's vision of the conceptual foundations to substantiate the sustainability of the bioeconomic system, taking into account its specific characteristics, modern challenges and potential of the country. The article reveals the features of transformations of socioeconomic systems into a complex adaptive bioeconomic system in a dynamic perspective. The complexity and complicity of transformation management lies in the relationship and interaction of the elements of the system, as well as between the very system and its environment. A theoretical analysis of the evolution of the concept of «bioeconomy» is carried out and its basic properties are determined. The interpretation of the bioeconomy as a complex adaptive system that ensures the achievement of sustainable development goals is substantiated. Based on empirical data from the State Statistics Service of Ukraine and the European Commission, potential sectors of the bioeconomic sector of Ukraine have been identified, and the dynamics of the contribution of potential sectors of Ukraine's economy to the national economy has been analyzed according to the main indicators: generation of value added and creation of jobs. Based on the theoretical and analytical research, it is proved that bioeconomy, as a complex system combining several sectors of the economy, can adapt to changes occurring in the environment.

Keywords: conception, bioeconomic transformation, value added, sustainable development, system.

Fig.: 3. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 36.

Vostriakova Viktoriia I. – PhD (Economics), Candidate on Doctor Degree of the Department of Enterprise Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University (95 Khmelnytske Rte., Vinnytsia, 21021, Ukraine)

E-mail: vikszstaydukh@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4161-7483>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/L-8148-2018>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57331123700>

Концепція біоекономіки визнана одним із найбільш перспективних, надійних і реалістичних підходів для досягнення цілей сталого розвитку в усьому світі. Основоположним принципом даної

концепції є поєднання різних соціально-економічних процесів як у низько-, так і у високотехнологічному секторах, що зосереджені на використанні відновлюваних ресурсів із застосуванням відповідних знань та

інноваційних технологій. У результаті такої взаємодії виникають можливості для виробництва продуктів та послуг, які ведуть до досягнення цілей сталого розвитку. Біоекономіка також сприймається як система, яка поєднує природні ресурси з технологіями та іншими елементами економічної системи, такими як ринок, споживач, інші інституції чи політична система. Біоекономічна концепція передбачає формування взаємозв'язків між галузями та секторами економіки для встановлення симбіотичних відносин, тобто одна галузь може використовувати як сировину побічні продукти іншої. Тож сама по собі біоекономіка сприймається в системному підході як цілісна одиниця.

Однак, на думку М. Мацейчака і К. Гофрайтера (М. Maciejczak, K. Hofreiter), необхідно розглядати цю систему не у статичному, а в динамічному підході [1]. Це передусім пов'язано із активними динамічними внутрішніми та зовнішніми змінами соціально-економічних систем у процесі біоекономічної трансформації, які перешкоджають досягненню «оптимуму Парето» на практиці. Отже, біоекономіку необхідно розглядати як складну адаптивну систему. У роботі Р. Левіна (R. Lewin) [2] економіка складних систем, якою є біоекономіка, розглядається як дзеркальна інверсія неокласичної теорії. Науковці Дж. Міллер і С. Пейдж (J. H. Miller, S. E. Page) [3] характеризують складні адаптивні системи з економічної точки зору трьома основними особливостями. По-перше, комплексна економічна система ніколи не перебуває в рівновазі, натомість вона постійно піддається екзогенним та ендогенним шокам, які впливають на її короткострокові зрушення. По-друге, класичний закон однієї ціни в біоекономічній системі координат не працює, і можна спостерігати її тимчасові відхилення. Крім того, складні адаптивні системи досить рідко досягають оптимальності. У своєму дослідженні Б. Голєб'євська (B. Gołębiewska) [4] зазначає, що динамічні системи здатні адаптуватися та розвиватися відповідно до змін навколишнього середовища. Стає очевидним той факт, що до аналізу біоекономічних трансформацій необхідно підходити з точки зору мережі, а не з точки зору функції корисності або виробничої функції.

Іноземні дослідження в галузі біоекономіки на даний час проводяться в основному в галузі природничих і технічних наук для забезпечення розробки оптимізованих промислових процесів використання біомаси [5]. М. Бугге, Т. Хансен і А. Кліткою (M. Bugge, T. Hansen, A. Klitkou) [6] зазначають, що в більшості досліджень науковці зосереджують свою увагу на біотехнологічних або біоресурсних поглядах на біоекономіку, тобто здебільшого зосереджені на пошуку технічних рішень, пов'язаних із виробництвом і перетворенням сировини для біомаси. Поряд із тим науковці зазначають [7], що досліджень, пов'язаних з комплексною оцінкою впливу різних

факторів на біоекономіку, майже не проводиться. Поодинокі дослідження, що стосуються оцінки сталості біоекономіки, здебільшого фрагментарні та часто зосереджені на окремих спеціалізованих сільськогосподарських угіддях для вирощування біомаси, або на певному конкретному продукті на основі біомаси [8], або на окремому проекті, наприклад на розробці індикаторів сталості Глобального біоенергетичного партнерства (*Global Bioenergy Partnership – GBEP*) [9; 11] та ін. На думку К. Робелдо-Абад (C. Robledo-Abad) та інших [10], використання такого підходу призводить до ігнорування комплексності та складності всієї системи біоекономіки.

Основною проблемою для оцінки біоекономічного потенціалу, зокрема і для України, є відсутність чіткої системи моніторингу, стандартизованих показників та інструментів для цілісної оцінки біоекономіки, про що також зазначається у звіті ФАО [12]. Вітчизняні наукові дослідження у сфері біоекономіки стосуються переважно теоретичних аспектів розвитку сільського господарства: М. Талавіря [13; 14], В. Бутенко [15], О. Літвак [16] та аналізу закордонного досвіду, тоді як з точки зору управління розвитком біоекономіки як комплексною соціально-економічною системою в нашій країні не приділяється особливої уваги.

Незважаючи на те, що стратегії розвитку економіки, заснованої на відновлюваних біологічних ресурсах – біоекономіки, нині реалізуються в багатьох країнах світу, в Україні, яка володіє значним біоресурсним потенціалом, можливі переваги від впровадження такої політики є мало дослідженими. Ще у 2012 р. Європейський Союз визначив п'ять основних цілей для розвитку європейської біоекономіки, які залишилися також актуальними і після перегляду стратегії біоекономічного розвитку ЄС у 2018 р.:

- ✦ забезпечення продовольчої безпеки;
- ✦ раціональне управління природними ресурсами;
- ✦ зменшення залежності від невідновлюваних ресурсів;
- ✦ пом'якшення кліматичних змін та адаптація до них;
- ✦ створення робочих місць та підтримка конкурентоспроможності [17].

Більше того, ці ж цілі визначені пріоритетними в Указі Президента України «Про цілі сталого розвитку України до 2030 року» № 722/2019 від 30.09.2019 р. [18], основою для прийняття якого стала Угода про асоціацію між Україною та ЄС.

Розвиток біоекономіки виглядає як ключова політика для одночасного охоплення основних суспільних проблем зміни клімату, продовольчої безпеки, залежності від викопного палива, дефіциту природних ресурсів, а також територіального та економічного розвитку в усіх масштабах – від регіонального

до глобального. Головним викликом на шляху до біо-економічної трансформації соціально-економічних систем України є здатність до проведення ретельної оцінки можливих сценаріїв успішного досягнення іноді протилежних цілей сталого розвитку, аналіз закордонного досвіду та його імплементація й адаптація до вітчизняних умов.

Мета статті полягає у висвітленні авторсько-го бачення концептуальних основ для обґрунтування сталості біо-економічної системи з урахуванням її специфічних характеристик, сучасних викликів та потенціалу країни.

Дослідження ґрунтується на гетеродоксальному підході дедуктивного та описового характеру. Під час його виконання використано теоретичний аналіз літературних джерел і аналітичних матеріалів, а також статистичний аналіз вторинних даних Державної служби статистики України та спеціалізованої бази даних Обсерваторії біо-економіки Європейської Комісії.

Як відомо, комплексність системи виникає в результаті взаємозв'язку та взаємодії її елементів усередині системи та між системою і зовнішнім середовищем. Системи можуть трансформуватися в комплексні адаптивні системи (КАС). Згідно з висновками Дж. Міллера і С. Пейджа (*J. H. Miller; S. E. Page*) [3], КАС є динамічними системами, здатними адаптуватися до мінливого середовища та розвиватися разом із ним. Підкреслимо, що систему та її середовище досить часто важко чітко розмежувати, адже система завжди адаптується до мінливого середовища. Відповідно біо-економічна система тісно пов'язана з усіма іншими системами, що утворюють її екосистему.

У цьому контексті трансформацію слід розглядати в умовах спільної еволюції з усіма іншими пов'язаними системами, а не як адаптацію до окремого ізольованого середовища [19]. Р. Аксельрод (*R. Axelrod*) [20] стверджує, що КАС відрізняється від чистої мультиагентної системи зосередженістю на властивостях вищого рівня та таких характеристиках, як подібність, складність, емерджентність та самоорганізація. КАС характеризуються високим ступенем адаптаційної здатності, що надає їм стійкості в умовах кризових явищ. Р. Левін (*R. Lewin*) [2] виокремлює такі властивості КАС: різноманітність і відокремленість її складових, локалізована взаємодія між складовими та автономність процесів, які використовують результати їх взаємодії для наслідування або вдосконалення.

В одному з перших політичних документів з розвитку біо-економіки, а саме, у Кельнській доповіді [21], поняття біо-економіки пов'язують з процесами виробництва відновлювальних біологічних ресурсів та їх перетворенням на продукти харчування, корми, біопродукти та біоенергію. Тобто на початку зародження до позначеного поняття використовували до-

сить вузький підхід, заснований на класичній виробничій функції. У 2012 р. Європейська Комісія змістила акценти, підкреслюючи, що виробничі парадигми біо-економіки мають опиратися на біологічні процеси та, як і у випадку з природними екосистемами, використовуючи природні ресурси, дотримуватися принципів ресурсоефективності та енергозбереження, оскільки всі матеріали, що є побічними в одному процесі, є сировиною для іншого, що передбачає повторне використання в екосистемі [22]. Тобто, як ми бачимо, в еволюції концепції біо-економіки в Європейському Союзі сьогодні основна увага приділяється не лише виробництву, а й енергозбереженню та циклічному використанню відновлюваних ресурсів, тобто відходів. Крім того, існує ряд інших трактувань даного поняття, різнонаправленість якого варіює залежно від специфіки політики певної країни або політичного утворення (*табл. 1*).

У 2015 р. Рада скандинавських держав – NORDEN надала таке визначення поняття: «біо-економіка – це стале виробництво та використання природних ресурсів із міжгалузевим і системним підходом, що базується на циркулярній економіці» [29]. У цьому визначенні, яке є прикладом найширшого підходу, наголошуються на елементах управління виробництвом і циркулярності системи.

На думку Меткалф Дж. (*J. S. Metcalfe*) та ін. [30], теорія складних систем є, по суті, сукупністю теорій про зв'язки, що відрізняє її від традиційної економічної теорії, яка стосується елементів, доповнених певними припущеннями щодо їх зв'язків. Структури компонентів у таких системах розвиваються через процес спеціалізації та інтеграції, а також процес поширення інновацій. Дж. Фостер (*J. Foster*) [31] виділяє чотири загальні властивості адаптивної системи економічного комплексу, яка містить її структуру, складові, взаємозв'язки та еволюцію в часі.

Враховуючи наведені вище характеристики біо-економіки, необхідно визнати, що як економічна система вона має складну мережеву структуру та значною мірою залежить від траєкторії розвитку навколишнього середовища. Пропонуємо виокремити такі основні властивості біо-економічної системи:

- 1) *суб'єктність* – як і будь-яка інша система, біо-економіка включає в себе економічних суб'єктів, які виконують різні функції не лише в межах формування попиту та пропозиції на ринку, але й спрямовані на вдосконалення знань та інституційних механізмів;
- 2) *адаптивність* – кожен суб'єкт у системі біо-економіки виконує певну функцію, результати якої передаються іншим суб'єктам за допомогою зв'язків, у тому числі зворотних, властивих для мереж, які піддаються постійним змінам;
- 3) *трансформація* – ця характеристика є вирішальною для біо-економіки настільки, на-

Еволюція концепції біоекономіки у світі

Країна	Визначення
Австралія	«Нова концепція сталого виробництва та перетворення біомаси (органічної речовини) для виробництва цілого ряду продуктів харчування, здоров'я, клітковини та інших промислових продуктів, а також енергії» [21]
Європейська Комісія	«Біоекономіка охоплює виробництво відновлюваних біологічних ресурсів і їх перетворення в їжу, корми, біопродукти та біоенергію [22]
ФАО ООН	«Біоекономіка – засноване на знаннях виробництво та використання біологічних ресурсів, біологічних процесів і принципів для сталого забезпечення товарів і послуг у всіх секторах економіки» [24]
Німеччина	«Біоекономіка – це засноване на знаннях виробництво та використання відновлюваних ресурсів для постачання продуктів, процесів і послуг у всіх секторах економіки в межах економічної системи, здатної до сталого розвитку» [25]
Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)	«Біоекономіка – це сукупність видів економічної діяльності, заснованих на широкому впровадженні біотехнологій у первинне виробництво та промисловість, особливо в тих сферах, де застосовуються передові науки про життя для перетворення біомаси в матеріали, хімікати та паливо» [26].
Об'єднане Королівство	«Біоекономіка охоплює всю економічну діяльність, пов'язану з біологічними продуктами та процесами, що сприяють впровадженню стійких і ресурсозберігаючих рішень та стосуються переважно сфери харчових продуктів, хімікатів, матеріалів, виробництва енергії, охорони здоров'я та захисту навколишнього середовища. Біоекономіка – це не окрема галузь промисловості чи окрема сфера наукових інновацій, а економічний процес» [27]
Сполучені Штати Америки	«Біоекономіка – це економіка, заснована на використанні досліджень та інновацій у біологічних науках для створення економічної діяльності та суспільної користі». «Біоекономіка – це інфраструктура, інновації, продукти, технології та дані, отримані з біологічно пов'язаних процесів і наукових досліджень, які стимулюють економічне зростання, підвищують рівень охорони здоров'я, розвиток сільського господарства та забезпечують безпеку» [28]
NORDEN	«Біоекономіка – це стале виробництво та використання природних ресурсів із міжгалузевим і системним підходом, що базується на циркулярній економіці» [29]

Джерело: систематизовано автором.

- скільки вирішальними є відновлювані ресурси та знання, що використовуються як базові джерела для будь-яких біопроцесів, які формують приватну та суспільну додану вартість;
- 4) *відкритість* – цей підхід дозволяє виходити за межі окремого економічного суб'єкта – організації та її середовища, зробити їх більш доступними, завдяки чому стає можливим двосторонній обмін інноваціями. Завдяки співпраці з партнерами, розподілу ризиків та винагород підприємства та організації стають більш інноваційними;
 - 5) *еволюційність* – система біоекономіки піддається постійним змінам, які впливають не тільки на її розвиток, але й на інші історичні зміни;
 - 6) *циркулярність* – біоекономіка передбачає створення альтернативних економічних підходів, основною метою яких є відновлення, раціональне та відповідальне використання ресурсів, мінімізація негативного впливу на довкілля.

На рис. 1 наведено концептуальну модель біоекономіки як складної адаптивної системи. Така система сформована із окремих, але взаємопов'язаних елементів. У біоекономічній системі товари та послуги створюються із застосуванням нових знань та інноваційних технологій у виробничих процесах, використовують відновлювальні джерела біомаси як сировину. Застосовуючи нелінійні моделі розвитку та розповсюдження інновацій, а також під впливом ринкових механізмів, біоекономічна система генерує товари та послуги, важливі не лише з економічної точки зору, але й із соціальної. Виходячи з цього до управління функціонуванням і розвитком біоекономічної системи необхідно залучати як державні, так і приватні установи.

Водночас біоекономічна система є не лише складною та комплексною, але й адаптивною. На користь цього твердження можна навести такі синергетичні аргументи. *По-перше*, це твердження виходить з аналітичного огляду еволюції концепції біоекономіки. *По-друге*, цю тенденцію можна прослідкувати на основі того, як історія становлення біоекономічної

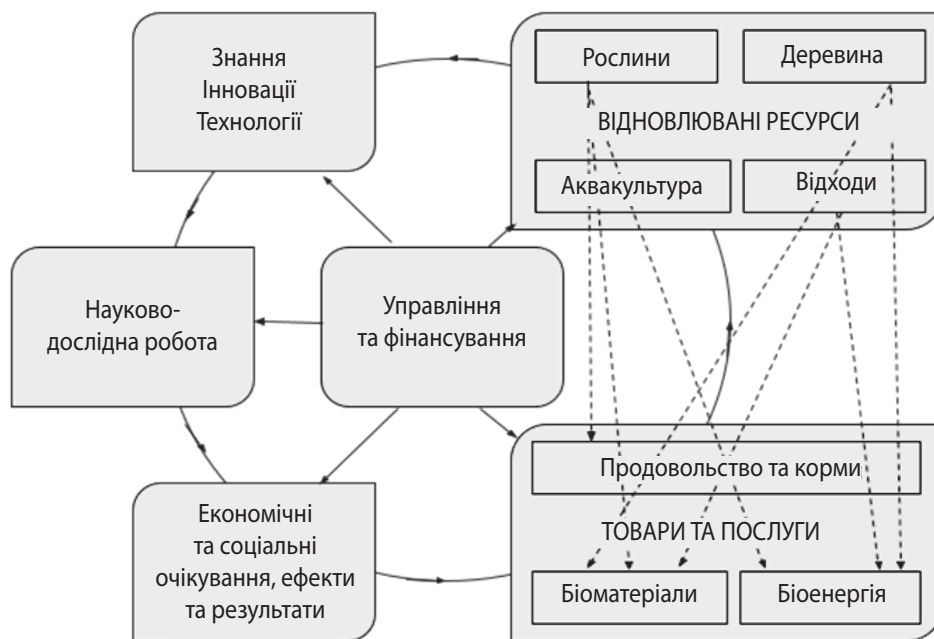

Рис. 1. Концептуальна модель комплексної біоекономічної системи

Джерело: авторська розробка.

думки вплинула на первинне виробництво енергії з відновлюваних джерел.

Якщо розглядати економіку як складну систему елементів [31; 32], найбільш точним поняттям для її пояснення є мережа. Додана вартість генерується не лише за рахунок організацій, які її формують, а й за рахунок зв'язків, які встановлюються між ними. По мірі розвитку мережі, нарощування обсягів виробництва та асортименту спостерігається зростання доданої вартості за рахунок підвищення продуктивності процесів системи.

Біоекономіка сьогодні є однією з найбільш важливих складових економіки ЄС. Дані, наведені на рис. 2, свідчать про те, що обіг біоекономіки ЄС у 2019 р. сягнув приблизно 2,35 млрд євро.

Основні сектори біоекономіки ЄС визначено та затверджено у відповідній Стратегії розвитку біоекономіки ЄС [17], до яких, зокрема, належать: сільське, лісове та водне господарства, хімічний, фармацевтичний, целюлозний сектори, деревна, продовольча та паперова промисловості, біоенергетика та біопалива. На основі визначеного переліку стає можливим приблизно оцінити біоекономічний потенціал України на основі даних Державної служби статистики України [34]. Динаміка створення доданої вартості за основними галузями національної економіки України (рис. 3), що мають відношення до сектора біоекономіки, у 2013–2020 рр. (за винятком біоенергетики) демонструє майже потрійне зростання.

Як видно з рис. 3, у 2014 та 2015 рр. частка біоекономічного сектора різко збільшилась, однак не завдяки нарощуванню власних потужностей, а за раху-

нок скорочення доданої вартості сектора важкої промисловості в національній економіці через окупацію частини української, найбільш індустріальної території – Донбасу у 2014 р. У 2020 р. частка біоекономічного сектора України сягнула майже 19%. Для більш детального аналізу потенційного внеску біоекономіки в національну економіку України необхідно здійснити оцінку основних показників, що характеризують реальний внесок секторів біоекономіки в національну економіку: створену додану вартість та кількість робочих місць за видами економічної діяльності, що належать до біоекономічного сектора (табл. 2).

За даними Держстату України [34], додана вартість, яку потенційно згенеровано в біоекономічному секторі України, станом на кінець 2020 р. склала майже 592 млрд грн, або 15 млрд євро, тоді як у 2013 р. – лише 183 млрд грн (див. рис. 3). Найбільшу частку доданої вартості біоекономічного потенціалу України генерує сільське господарство (43,9%) та сектор виробництва продуктів харчування, напоїв і тютюнових виробів, який складає більше 26% доданої вартості біоекономічного сектора. За ним йдуть будівельний сектор, паперове, текстильне та хімічне виробництво – від 3% до 10%. У біоекономічному секторі України зайнято загалом 1,32 мільйона працівників (близько 17% зайнятих), при цьому понад 66% людей, зайнятих у біоекономіці, працюють у сільськогосподарському секторі та у виробництві продовольчої продукції (див. табл. 2.). Загалом зростання біоекономічного сектора України має позитивну динаміку і, що найбільш важливо для України у світлі нинішніх зовнішніх загроз в умовах російської агресії, є більш

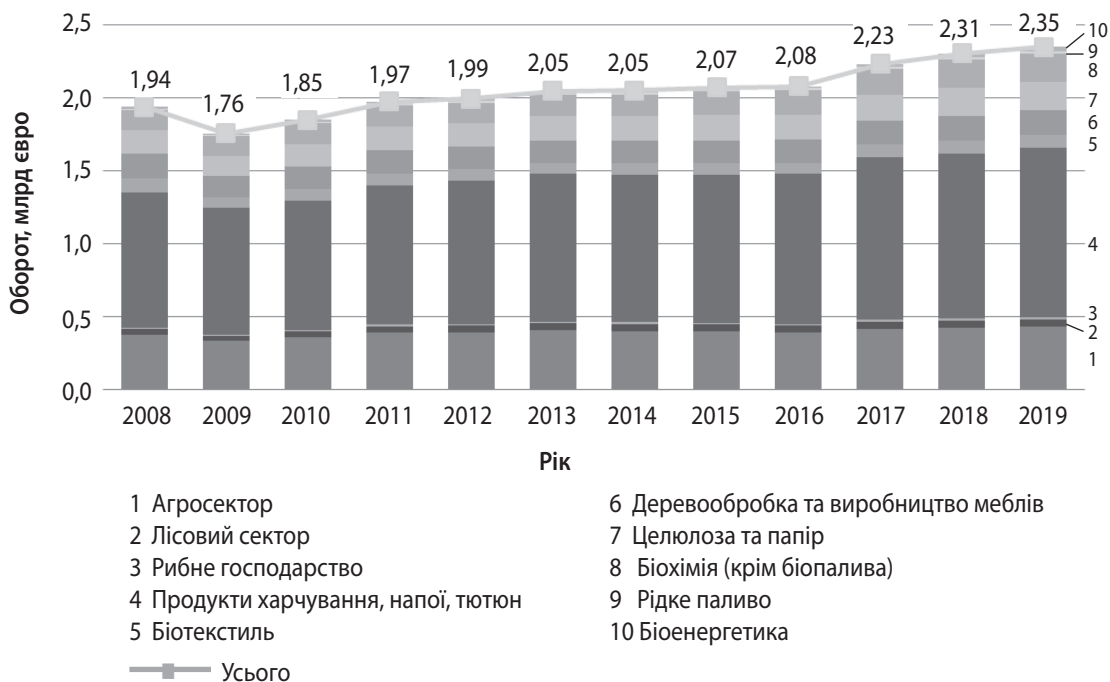

Рис. 2. Динаміка обороту секторів біоекономіки ЄС-27, 2008–2019 рр., млрд євро

Джерело: сформовано за даними [33].

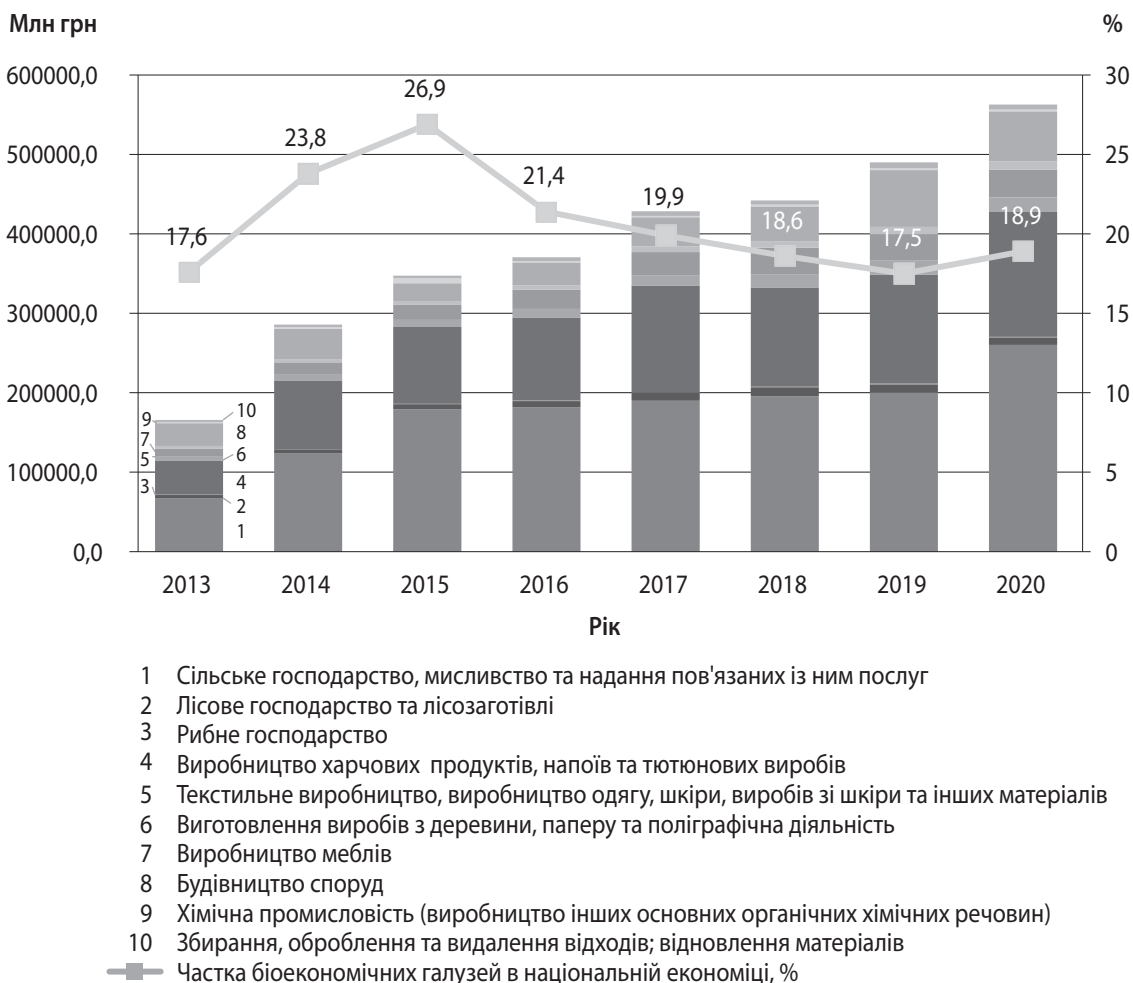

Рис. 3. Динаміка зростання біоекономічного потенціалу (доданої вартості) галузей національної економіки України у 2013–2020 рр., млн грн

Джерело: розраховано за даними [34].

Потенційний внесок біоекономічного сектора України в національну економіку у 2020 р.

Галузь національної економіки	Додана вартість за видами економічної діяльності			Кількість найманих працівників за видами економічної діяльності		
	Млн грн	Частка, %		Осіб	Частка, %	
		біоекономіка	національна економіка		біоекономіка	національна економіка
Сільське господарство	260183,23	43,90	8,28	462976	35,00	6,27
Лісове господарство та лісозаготівлі	9547,88	1,61	0,30	56004	4,23	0,75
Рибне господарство	590,33	0,09	0,02	4802	0,36	0,06
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	157945,28	26,65	5,02	354380	26,79	4,80
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	17665,42	2,98	0,56	18730	1,41	0,25
у т. ч. виробництво шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	3848,34	0,64	0,12	21402	1,61	0,29
Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	34827,70	5,87	1,10	105862	8,00	1,43
Виробництво меблів	10422,23	1,75	0,33	46771	3,53	0,63
Будівництво споруд	62988,30	10,62	2,01	151876	11,48	2,05
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	25931,09	4,37	0,82	63557	4,80	0,86
у т. ч. виробництво інших основних органічних хімічних речовин	2400,24	0,40	0,07	8503	0,64	0,12
Збирання, оброблення та видалення відходів; відновлення матеріалів	6287,17	1,06	0,20	27642	2,09	0,37
Усього біоекономічний сектор	592637,27	-	18,86	1322505	-	17,92
Усього національна економіка	3140864,36	-	-	7379539	-	-

Джерело: розраховано на основі даних [34].

стійким до умов кризових явищ (2014–2015 рр.), демонструє незначне, але все ж таки зростання (див. рис. 3), тобто має здатність адаптуватися.

Оскільки концепцію біоекономіки переорієнтовано на використання не лише первинних джерел біомаси (як деревина, сільськогосподарські культури та відходи), але й біомаси з перероблених відходів [35], такі продукти сформували свою нішу у виробництві енергії. Важливим є також те, що сектор біоекономіки споживає біомасу не лише з галузей рослинництва та тваринництва (у т. ч. залишки після збору врожаю), а також з лісового та водного господарства та відходів виробництва і споживання.

У цьому контексті тверді побутові відходи (ТПВ) стають сировиною, генеруючи додану вартість. Цей вид відходів був випущений з поля зору економічної теорії та бізнесу як не надто корисний. Сьогодні ТПВ розглядаються як потенційне джерело відновлюваних ресурсів та енергії, що задовольняє зростаючі потреби в контексті досягнення цілей сталого розвитку. Зокрема, ТПВ – це відходи, які утворюються комерційними та побутовими джерелами, що збираються та переробляються, спалюються або утилізуються на звалищах ТПВ. Однак циркулярний підхід передбачає запровадження принципів безвідходного виробництва і зазвичай включає

інновації вздовж усього ланцюга доданої вартості, а не лише до завершення терміну використання продукту. Формування замкнутого виробничого циклу та впровадження концепції циркулярності в економіці стає стратегічною метою для багатьох економік. У Європейському Союзі «Програма Європа без відходів», а також «План дій ЄС для розвитку циркулярної економіки» та багато інших заходів було вжито для впровадження принципів циркулярності в економіці держав-членів. Циркулярність у економічних системах має бути зосереджена на зберіганні доданої вартості в продуктах якомога довше, забезпеченні їх найвищої корисності та безвідходності, що важливо перевіряти за допомогою відповідних показників вимірювання ефективності [36]. Відповідно циклічність необхідно розглядати як частину сучасної, ширшої концепції біоекономіки. Перехід до циркулярної біоекономіки визнано найбільш ефективним та дієвим механізмом розвитку стійких, низьковуглецевих і ресурсоефективних соціально-економічних систем, у яких активно впроваджують заходи зі збереження продуктів, матеріалів і ресурсів в економіці якомога довше, а також створюють умови для мінімізації утворення відходів.

ВИСНОВКИ

У статті проведено теоретичний аналіз еволюції поняття біоекономіка та визначено її основні властивості. Висвітлено авторське бачення концептуальних основ обґрунтування адаптивності та сталості біоекономічної системи. Сформовано концептуальну модель комплексної біоекономічної системи, яка забезпечує досягнення цілей сталого розвитку. Проведений аналіз дозволяє зробити такі висновки:

1. У сучасному світі класичне сприйняття та, як наслідок, аналіз економіки відхиляється від статичних рівноваг ринкового підходу в бік сучасних індустріальних системно-динамічних моделей.

2. Біоекономіку, як концепцію, що привертає все більше уваги суспільства, бізнесу, політиків та науковців, необхідно аналізувати з точки зору гетеродоксальної економічної теорії, у тому числі теорії промислової організації.

3. Біоекономіку можна трактувати як складну адаптивну систему. Систему, яка здатна не лише продукувати високу додану вартість, але й адаптуватися до мінливого середовища, використовуючи інституційні передумови та взаємозв'язки між суб'єктами мереж, що розвиваються.

4. Біоекономіка, як динамічна, адаптивна система, потребує пошуку нових джерел підвищення продуктивності та ефективності відповідно до потреб сталого розвитку.

Найбільш перспективним напрямком подальших досліджень у цьому контексті може стати впровадження концепції циркулярності та використання відходів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Maciejczak M., Hofreiter K. How to Define Bioeconomy? *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*. 2013. T. 15. Nr. 4. S. 243–248. URL: <http://maciejczak.pl/download/15-4-Maciejczak.pdf>
2. Lewin R. *Complexity: Life at the Edge of Chaos*. 2nd ed. University of Chicago Press, 2000. 242 p.
3. Miller J. H., Page S. E. *Complex Adaptive Systems: An Introduction to Computational Models of Social Life*. Princeton University Press, 2007. 288 p.
4. Gołębiewska B. Przestrzenne zróżnicowanie powiązań rolnictwa z otoczeniem w latach 2004–2012. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*. 2014. Nr. 360. S. 141–150. URL: https://www.dbc.wroc.pl/Content/26764/Golebiewska_Przestrzenne_zroznocowanie_powiazan_rolnictwa.pdf
5. D'Amato D., Droste N., Allen B. et al. Green, circular, bio economy: A comparative analysis of sustainability avenues. *Journal of Cleaner Production*. 2017. Vol. 168. P. 716–734. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.09.053>
6. Bugge M., Hansen T., Klitkou A. What Is the Bioeconomy? A Review of the Literature. *Sustainability*. 2016. Vol. 8. Iss. 7. Art. 691. DOI: <https://doi.org/10.3390/su8070691>
7. Golembiewski B., Sick N., Bröring S. The emerging research landscape on bioeconomy: What has been done so far and what is essential from a technology and innovation management perspective? *Innovative Food Science & Emerging Technologies*. 2015. Vol. 29. P. 308–317. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ifset.2015.03.006>
8. Gabrielle B., Barbottin A., Wohlfahrt J. The Environmental Impacts of Non-Food Biomass Production Through Land-Use Changes: Scope, Foci and Methodology of Current Research. *Sustainable Agriculture reviews*. 2018. Vol. 30. P. 39–77. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-96289-4_3
9. Hayashi T., Van Ierland E. C., Zhu X. A holistic sustainability assessment tool for bioenergy using the Global Bioenergy Partnership (GBEP) sustainability indicators. *Biomass Bioenergy*. 2014. Vol. 66. P. 70–80. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.biombioe.2014.01.040>
10. Robledo-Abad C., Althaus H.-J., Berndes G. et al. Bioenergy production and sustainable development: science base for policymaking remains limited. *GCB Bioenergy*. 2017. Vol. 9. Iss. 3. P. 541–556. DOI: <https://doi.org/10.1111/gcbb.12338>
11. Beringer T., Lucht W., Schaphoff S. Bioenergy production potential of global biomass plantations under environmental and agricultural constraints. *Global Change Biology Bioenergy*. 2011. Vol. 3. Iss. 4. P. 299–312. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1757-1707.2010.01088.x>
12. Dubois O., Gomez San Juan M. How sustainability is addressed in official bioeconomy strategies at international, national and regional levels: An overview. *Environment and natural resources management working paper*. 2016. Vol. 63. 48 p. URL: <http://www.fao.org/3/a-i5998e.pdf>
13. Талавиря М. П., Талавиря О. М., Ващенко В. В., Керницький В. Б. Вплив біоекономіки на розвиток сіль-

- ського господарства. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. Гжицького*. 2014. Т. 16. № 1. Ч. 2. С. 168–177.
14. Талавіря М., Газуда Л., Газуда М. Перспективи розвитку біоекономіки замкнутого циклу в Україні. *Збірник наукових праць [ДВНЗ «УЖНУ»]*. 2021. Вип. 2 : Геополітика України: історія і сучасність. С. 128–138. DOI: 10.24144/2078-1431.2021.2(27).128-138.
 15. Бутенко В. М. Біоекономіка як механізм досягнення цілей сталого розвитку. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2016. Вип. 1. С. 19–28.
 16. Літвак О. А. Біоекономічні пріоритети у розвитку аграрного сектора. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 200–205. URL: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/41.pdf>
 17. A sustainable bioeconomy for Europe: strengthening the connection between economy, society and the environment: updated bioeconomy strategy / European Commission. 2018. URL: https://knowledge4policy.ec.europa.eu/publication/sustainable-bioeconomy-europe-strengthening-connection-between-economy-society_en
 18. Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
 19. Vanberg V. J. The Rationality Postulate in Economics: Its Ambiguity, its Deficiency and its Evolutionary Alternative. *Journal of Economic Methodology*. 2004. Vol. 11. Iss. 1. P. 1–29. DOI: <https://doi.org/10.1080/1350178042000177987>
 20. Axelrod R. *The Complexity of Cooperation: Agent-Based Models of Competition and Collaboration*. Princeton University Press, 1997. 248 p.
 21. En Route to the Knowledge-Based Bio-Economy. *Cologne Paper*. 2007. 23 p. URL: https://dechema.de/dechema_media/Downloads/Positionspapiere/Cologne_Paper.pdf
 22. Innovating for Sustainable Growth: A Bioeconomy for Europe / European Commission, Directorate-General for Research and Innovation. Brussels, 2012. DOI: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/6462>
 23. Bracco S., Calicioglu O., Gomez San Juan M., Flammini A. Assessing the contribution of bioeconomy to the total economy: A review of national frameworks. *Sustainability*. 2018. Vol. 10. Iss. 6. Art. 1698. DOI: <https://doi.org/10.3390/su10061698>
 24. Bioeconomy development in EU regions / Bio-based Industries Consortium; European Commission. November 2017. URL: https://biconsortium.eu/sites/biconsortium.eu/files/documents/BIC_Bioeconomy_regions_in_Europe_Nov_2017.pdf
 25. Bioeconomy Policy (Part III): Update Report of National Strategies Around the World / German Bioeconomy Council. 2018. URL: <https://www.bioekonomierat.de/media/pdf/archiv/international-bioeconomy-policy-part-III.pdf?m=1637834907&>
 26. Meeting Policy Challenges for a Sustainable Bioeconomy / Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Paris, France: OECD Publishing, 2018. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264292345-en>
 27. Biosciences for the future. Building the bioeconomy / Biotechnology and Biological Sciences Research Council (BBSRC). URL: <https://bbsrc.ukri.org/research/briefings/bioeconomy>
 28. Summary of the 2019 White House Summit on America's Bioeconomy. 2019. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2019/10/Summary-of-White-House-Summit-on-Americas-Bioeconomy-October-2019.pdf>
 29. Nordic Bioeconomy / The Council of Nordic States. URL: <http://www.norden.org/en/theme/nordic-bioeconomy>
 30. Metcalfe J. S., Foster J., Ramlogan R. Adaptive Economic Growth. *Cambridge Journal of Economy*. 2006. Vol. 30. Iss. 1. P. 7–32. DOI: <https://doi.org/10.1093/cje/bei055>
 31. Foster J. From Simplistic to Complex Systems in Economics. *Cambridge Journal of Economy*. 2005. Vol. 29. Iss. 6. P. 873–892. DOI: <https://doi.org/10.1093/cje/bei083>
 32. Day R. H. *Complex Economic Dynamics. An Introduction to Dynamical Systems and Market Mechanisms*. MIT Press. Cambridge, 1994. 333 p.
 33. Data-Modelling platform of resource economics / European Commission. URL: <https://datam.jrc.ec.europa.eu/datam/mashup/BIOECONOMICS/index.html>
 34. Структурні зміни в економіці / Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm
 35. Вострякова В. І. Біоекономічний потенціал втрат агрологістики у формуванні сталих ланцюгів доданої вартості. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 4. С. 81–92. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/16986.pdf>
 36. Ярмоленко В. О., Буреннікова Н. В. Вимірювання ефективності процесів функціонування компонент системи на основі моделей складових результативності: енергетичний аспект. *Бізнес Інформ*. 2019. № 12. С. 102–110. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-102-110>

REFERENCES

- “A sustainable bioeconomy for Europe: strengthening the connection between economy, society and the environment: updated bioeconomy strategy”. *European Commission*. 2018. https://knowledge4policy.ec.europa.eu/publication/sustainable-bioeconomy-europe-strengthening-connection-between-economy-society_en
- Axelrod, R. *The Complexity of Cooperation: Agent-Based Models of Competition and Collaboration*. Princeton University Press, 1997.
- “Bioeconomy development in EU regions”. *Bio-based Industries Consortium; European Commission*. November 2017. https://biconsortium.eu/sites/biconsortium.eu/files/documents/BIC_Bioeconomy_regions_in_Europe_Nov_2017.pdf
- “Bioeconomy Policy (Part III): Update Report of National Strategies Around the World”. *German Bioeconomy Council*. 2018. <https://www.bioekonomierat.de/media/pdf/archiv/international-bioeconomy-policy-part-III.pdf?m=1637834907&>

- "Biosciences for the future. Building the bioeconomy". *Biotechnology and Biological Sciences Research Council (BBSRC)*. <https://bbsrc.ukri.org/research/briefings/bio-economy>
- Beringer, T., Lucht, W., and Schaphoff, S. "Bioenergy production potential of global biomass plantations under environmental and agricultural constraints". *Global Change Biology Bioenergy*, vol. 3, no. 4 (2011): 299-312. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1757-1707.2010.01088.x>
- Bracco, S. et al. "Assessing the contribution of bioeconomy to the total economy: A review of national frameworks". *Sustainability*, art. 1698, vol. 10, no. 6 (2018). DOI: <https://doi.org/10.3390/su10061698>
- Bugge, M., Hansen, T., and Klitkou, A. "What Is the Bioeconomy? A Review of the Literature". *Sustainability*, art. 691, vol. 8, no. 7 (2016). DOI: <https://doi.org/10.3390/su8070691>
- Butenko, V. M. "Bioekonomika yak mekhanizm dosiahnennia tsilei staloho rozvytku" [Bioeconomy as a Mechanism for Achieving Sustainable Development Goals]. *Visnyk ahraryoi nauky Prychornomia*, no. 1 (2016): 19-28.
- "Data-Modelling platform of resource economics". *European Commission*. <https://datam.jrc.ec.europa.eu/dam/mashup/BIOECONOMICS/index.html>
- D'Amato, D. et al. "Green, circular, bio economy: A comparative analysis of sustainability avenues". *Journal of Cleaner Production*, vol. 168 (2017): 716-734. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.09.053>
- Day, R. H. *Complex Economic Dynamics. An Introduction to Dynamical Systems and Market Mechanisms*. Cambridge: MIT Press, 1994.
- Dubois, O., and Gomez San Juan, M. "How sustainability is addressed in official bioeconomy strategies at international, national and regional levels: An overview". *Environment and natural resources management working paper*, vol. 63 (2016). <http://www.fao.org/3/a-i5998e.pdf>
- "En Route to the Knowledge-Based Bio-Economy". *Cologne Paper*. 2007. https://dechema.de/dechema_media/Downloads/Positionspapiere/Cologne_Paper.pdf
- Foster, J. "From Simplistic to Complex Systems in Economics". *Cambridge Journal of Economy*, vol. 29, no. 6 (2005): 873-892. DOI: <https://doi.org/10.1093/cje/bei083>
- Gabrielle, B., Barbottin, A., and Wohlfahrt, J. "The Environmental Impacts of Non-Food Biomass Production Through Land-Use Changes: Scope, Foci and Methodology of Current Research". *Sustainable Agriculture reviews*, vol. 30 (2018): 39-77. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-96289-4_3
- Golebiewska, B. "Przestrzenne zroznicowanie powiazan rolnictwa z otoczeniem w latach 2004-2012". *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wroclawiu*, no. 360 (2014): 141-150. https://www.dbc.wroc.pl/Content/26764/Golebiewska_Przestrzenne_zroznicowanie_powiazan_rolnictwa.pdf
- Golembiewski, B., Sick, N., and Broring, S. "The emerging research landscape on bioeconomy: What has been done so far and what is essential from a technology and innovation management perspective?" *Innovative Food Science & Emerging Technologies*, vol. 29 (2015): 308-317. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ifset.2015.03.006>
- Hayashi, T., Van Ierland, E. C., and Zhu, X. "A holistic sustainability assessment tool for bioenergy using the Global Bioenergy Partnership (GBEP) sustainability indicators". *Biomass Bioenergy*, vol. 66 (2014): 70-80. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.biombioe.2014.01.040>
- Innovating for Sustainable Growth: A Bioeconomy for Europe*. Brussels: European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, 2012. DOI: <https://data.europa.eu/doi/10.2777/6462>
- [Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
- Lewin, R. *Complexity: Life at the Edge of Chaos*. University of Chicago Press, 2000.
- Litvak, O. A. "Bioekonomichni priorytety u rozvytku ahraryoi sektora" [Bioeconomic Priorities in the Development of Agrarian Sector]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 8 (2015): 200-205. <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/41.pdf>
- Maciejczak, M., and Hofreiter, K. "How to Define Bioeconomy?" *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistow Rolnictwa i Agrobiznesu*, vol. 15, no. 4 (2013): 243-248. <http://maciejczak.pl/download/15-4-Maciejczak.pdf>
- Meeting Policy Challenges for a Sustainable Bioeconomy*. Paris, France: OECD Publishing, 2018. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264292345-en>
- Metcalfe, J. S., Foster, J., and Ramlogan, R. "Adaptive Economic Growth". *Cambridge Journal of Economy*, vol. 30, no. 1 (2006): 7-32. DOI: <https://doi.org/10.1093/cje/bei055>
- Miller, J. H., and Page, S. E. *Complex Adaptive Systems: An Introduction to Computational Models of Social Life*. Princeton University Press, 2007.
- "Nordic Bioeconomy". *The Council of Nordic States*. <http://www.norden.org/en/theme/nordic-bioeconomy>
- Robledo-Abad, C. et al. "Bioenergy production and sustainable development: science base for policymaking remains limited". *GCB Bioenergy*, vol. 9, no. 3 (2017): 541-556. DOI: <https://doi.org/10.1111/gcbb.12338>
- "Strukturni zminy v ekonomitsi" [Structural Changes in the Economy]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm
- "Summary of the 2019 White House Summit on America's Bioeconomy. 2019". <https://trumpwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2019/10/Summary-of-White-House-Summit-on-Americas-Bioeconomy-October-2019.pdf>
- Talavyria, M. P. et al. "Vplyv bioekonomiky na rozvytok silskoho hospodarstva" [The Impact of Bioeconomy on the Development of Agriculture]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho natsionalnoho universytetu veterinarynoi medytsyny ta biotekhnologii im. Gzhytskoho*, part 2, vol. 16, no. 1 (2014): 168-177.
- Talavyria, M., Hazuda, L., and Hazuda, M. "Perspektyvy rozvytku bioekonomiky zamknutoho tsykladu v Ukraini" [Prospects for the Development of Closed-loop Bioeconomy in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats [DVNZ «UZhNU»]*, no. 2 : *Heopolytika Ukrainy: istoriia i suchasnist* (2021): 128-138. DOI: [10.24144/2078-1431.2021.2\(27\).128-138](https://doi.org/10.24144/2078-1431.2021.2(27).128-138)
- Vanberg, V. J. "The Rationality Postulate in Economics: Its Ambiguity, its Deficiency and its Evolutionary Alterna-

tive". *Journal of Economic Methodology*, vol. 11, no. 1 (2004): 1-29.

DOI: <https://doi.org/10.1080/1350178042000177987>

Vostriakova, V. I. "Bioekonomichniy potentsial vtrah ahrolohistyky u formuvanni stalykh lantsiuhiv dodanoj vartosti" [Bioeconomic Potential of Agri-Food Waste in Sustainable Value Added Supply Chains]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, no. 4 (2018): 81-92. <http://repository.vsau.org/getfile.php/16986.pdf>

Yarmolenko, V. O., and Buriennikova, N. V. "Vymiriuvannia efektyvnosti protsesiv funktsionuvannia komponent systemy na osnovi modelei skladovykh rezultatyvnosti: enerhetychnyi aspekt" [Measuring the Efficiency of the Processes of Functioning of a Component System Based on the Models of the Efficiency Constituents: The Energy Aspect]. *Biznes Inform*, no. 12 (2019): 102-110.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-12-102-110>

УДК 35.071

JEL: H10; H83; M10; M19

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-1-177-184>

РОЗРОБКА НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЄВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

©2023 ШУМСЬКА Г. М.

УДК 35.071

JEL: H10; H83; M10; M19

Шумська Г. М. Розробка напрямів забезпечення дієвості публічного управління як основи соціально-економічного розвитку України

Метою статті є обґрунтування провідних напрямів забезпечення дієвості публічного управління в Україні, що дасть змогу досягти стійкого соціально-економічного розвитку країни та забезпечити надання якісних послуг її населенню. Доведено важливість результативної діяльності органів публічної влади для забезпечення стабільної роботи системи публічного управління та адміністрування в умовах реформ і воєнного стану в Україні. Автором на основі проведеного ґрунтовного дослідження якості надання послуг громадянам, оцінки ефективності роботи органів влади, а також потреб у підвищенні рівня професійної компетентності їх персоналу виявлено значну кількість невирішених питань та нові проблеми в діяльності органів публічної влади, які загострилися в процесі реалізації реформ в Україні. На основі оцінки відповідей респондентів з різних регіонів України щодо рівня виконання завдань в основних сферах повноважень органів публічної влади у процесі проведеного телефонного онлайн-опитування виявлено сфери, в яких часто виникають труднощі, та сфери, де вирішення цих труднощів є проблематичним: надання адміністративних послуг, управління людськими ресурсами, політика у сфері управління людськими ресурсами. Аналіз чинників, які впливають на підвищення ефективності діяльності органів публічної влади, дозволив виділити головні напрями вдосконалення їх діяльності: підвищення рівня компетентності персоналу органів публічної влади та запровадження нових процедур у діяльність органів публічної влади, зокрема системи управління якістю згідно з вимогами стандарту ISO 9001:2015. Обґрунтовано, що запровадження системи управління якістю в загальну систему менеджменту органів публічної влади дозволить найбільш повно задовольняти вимоги громадян щодо надання послуг і підвищити результативність та ефективність діяльності органів влади. Виявлено, що застосування тренінгів позитивно впливає на підвищення рівня професійної компетентності персоналу органів влади та на ефективність і результативність діяльності органів публічної влади в цілому. Тому з метою забезпечення ефективної та результативної діяльності органів публічної влади та підвищення дієвості командної взаємодії персоналу цих органів запропоновано проведення тренінгів командоутворення із застосуванням сучасних інформаційних технологій. Проведення цих тренінгів дозволить удосконалити навички командної роботи персоналу органів публічної влади для надання якісних послуг громадянам, створить позитивний соціально-психологічний клімат у колективі та, як наслідок, забезпечить поліпшення діяльності органів публічної влади. Запропоновані напрями забезпечать підвищення результативності системи публічного управління в Україні та дозволять досягти стійкого соціально-економічного розвитку країни та надання якісних послуг її населенню.

Ключові слова: публічне управління, органи публічної влади, соціально-економічний розвиток країни, запровадження системи управління якістю, надання якісних послуг громадянам, професійна компетентність персоналу органів влади, тренінг командоутворення.

Бібл.: 14.

Шумська Ганна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: shumskaya.an@gmail.com

UDC 35.071

JEL: H10; H83; M10; M19

Shumska H. M. Elaborating the Directions for Ensuring the Effectiveness of Public Administration as a Basis for Socioeconomic Development of Ukraine
The purpose of the article is to substantiate the leading directions of ensuring the effectiveness of public administration in Ukraine, which will allow achieving sustainable socioeconomic development of the country and ensuring the provision of quality services to its population. The importance of effective activity of public authorities to ensure the stable operation of the system of public management and administration in the context of reforms and martial law in Ukraine is proved. The author, on the basis of a thorough study of the quality of service provision to citizens, an evaluation of the efficiency of the work of government bodies, as well as in face of the need to increase the level of professional competence of their staff, identified a significant number of unresolved issues and novel problems in the activities of public authorities that have worsened in the process of implementing reforms in Ukraine. Based on the assessment of the answers of respondents from different regions of Ukraine regarding the level of performance of tasks in the main areas of responsibilities of public authori-